

STATSFORVALTEREN I VESTFOLD OG TELEMARK
Postboks 2076
3103 TØNSBERG

Trondheim, 11.06.2025

Deres ref.: 7a30888b-b982-468d-a8ff-657ea3459650 2025/8995
Vår ref. (bes oppgitt ved svar):

Saksbehandler:
Jarle Steinkjer

Tillatelse til bruk av CFT-Legumin (rotenon) for bekjempelse av *Gyrodactylus salaris* i Ebbestadelva, Bergerelva, Sandeelva, Selvikelva mfl. i Sandesonen (del av Drammen-regionen)

Vi viser til søknader om tillatelse til bruk av CFT-Legumin (rotenon) i *Gyrodactylus*-infiserte elver i Sande-sonen (Drammen-regionen) datert 13.03.2025 og 01.04.2025.

Miljødirektoratet gir tillatelse etter forurensningsloven §§ 11 og 16, samt dispensasjon etter lov om laksefisk og innlandsfisk m.v. § 37 til bruk av CFT-legumin i Sande-sonen (Drammen-regionen) i tråd med omsøkte plan. Behandlingskonsentrasjon for CFT-Legumin skal i all hovedsak ligge på 23 – 33 µg/l. Behandlingen vil i henhold til plan foregå i årene 2025 og 2026. Dersom parasitten påvises i vassdrag innenfor det omsøkte området på et senere tidspunkt, kan behandling foregå etter godkjenning av Miljødirektoratet. Mattilsynets regionkontor har fattet vedtak om kjemisk behandling. Tillatelsen gis på vilkår.

Bakgrunn

Lakseparasitten *Gyrodactylus salaris* er ved siden av rømt oppdrettslaks og lakselus den største trusselen mot villaksen. I infiserte vassdrag utryddes laksen i løpet av få år (4-6 år) dersom nødvendige mottiltak ikke blir iverksatt. Infiserte områder representerer dessuten en betydelig fare for spredning til andre vassdrag. Myndighetenes mål er derfor å utrydde parasitten fra infiserte vassdrag.

Bekjempelse av *G. salaris* i Drammen-regionen er en oppfølging av nasjonal handlingsplan for tiltak mot lakseparasitten *G. salaris* og tiltaksprogrammet for Vest-Viken vannregion.

Drammen-regionen består totalt av 6 infiserte vassdrag. *G. salaris* ble første gang påvist Drammensvassdraget i 1987, Lierelva 1987, Sandeelva 2003, Selvikelva i 2019, Ebbestadelva 2023 og i Bergselva i 2024. Parasitten har dermed spredt seg til 3 nye vassdrag i løpet av de 5 siste årene, som er en svært bekymringsfull utvikling. Klimaendringer med mye nedbør og flommer som øker ferskvanntilstrømningen til fjordene kan være en årsak til spredningen. For å hindre videre spredning av *G. salaris* ble det gjennomført en rotenonbehandling av de ny-infiserte elvene Ebbestadelva og Bergerelva i 2024.

Søknaden

Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus og Statsforvalteren i Vestfold og Telemark søker om tillatelse etter forurensingsloven, lakse- og innlandsfiskeloven og naturmangfoldloven til kjemisk behandling av vassdrag i Drammen-regionen for å utrydde den introduserte lakseparasitten *G. salaris*.

Det er utarbeidet en 4 års plan for utryddelse av *G. salaris* i Drammen-regionen, og søknadene om bekjempelse av *G. salaris* gjelder alle infiserte vassdrag utenfor selve Drammensfjorden (sør for Svelviksundet). Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus søker om behandling av lakseførende del av de smittede vassdragene i Sande-sonen som ligger i Buskerud fylke: Ebbestadelva og Bergerelva, samt Homannsbergbekken og Aukebekken fram til friskmelding. Statsforvalteren i Vestfold og Telemark søker om behandling av lakseførende del av de smittede vassdragene i Sande-sonen som ligger i Vestfold fylke: Sandeelva og Selvikelva fram til friskmelding.

Det søkes om utslippstillatelse for en behandlingskonsentrasjon på mellom 23 og 33 µg/l, noe som tilsvarer opp mot 3000 l CFT-Legumin avhengig av vannføring i elvene. Behandlingen inneværende år er planlagt gjennomført siste uke i august. Tiltakene som er omsøkt, er planlagt gjennomført i løpet av to år. Søknadene omfatter også eventuelle ekstra behandlinger av elver/bekker i Sande-sonen dersom smitte blir påvist i perioden fram til friskmelding av vassdragene.

Mattilsynet har gitt pålegg til Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus og Statsforvalteren i Vestfold og Telemark om bekjempelse av *G. salaris* i Drammen-regionen i henhold til «Forskrift om kontrollområde for å forebygge, begrense og utrydde lakseparasitten *Gyrodactylus salaris* hos akvatiske dyr, Asker, Drammen, Holmestrand, Krødsherad, Lier, Modum, Sigdal og Øvre Eiker kommuner, Viken og Vestfold og Telemark».

Forhåndsvarsling/høring

Det kommer frem av § 36-5 i forurensningsforskriften at berørte offentlige organer og myndigheter, organisasjoner som ivaretar allmenne interesser som vedtaket angår, eller andre som kan bli særlig berørt, skal forhåndsvarsles direkte før vedtak treffes og gis anledning til å uttale seg innen nærmere angitt frist. I tillegg skal forurensningsmyndigheten før vedtak treffes i saker som kan ha vesentlig betydning for en ubestemt krets av personer gi allmennheten anledning til å uttale seg innen en nærmere angitt frist, jf. § 36-6 i forurensningsforskriften. Varsel til allmennheten skal kunngjøres på måter som er egnet til å gjøre allmennheten oppmerksom på saken.

Søknaden om behandling har ligget ute til høring på Miljødirektoratets nettsider.

Søknaden ble lagt ut på høring 24. april 2025 med høringsfrist 22. mai 2025. Informasjon om høringen har blitt kunngjort gjennom e-poster og ulike nettsider, og gjennom et åpent informasjonsmøte avholdt i Selvik (Holmestrand kommune) den 29. april 2025.

Vilkårene for å behandle søknaden anses derfor som oppfylt, jf. bestemmelsene i forurensningsforskriftens § 36-6.

Høringsinnspill

Innen utløp av fristen for å sende inn merknader har det ikke kommet inn noen uttalelser til denne søknaden.

Vurdering etter lakse- og innlandsfiskeloven

Etter lakse- og innlandsfiskeloven § 37 tredje ledd nr. 1 er det i utgangspunktet forbudt å bruke «stoff med giftig, lammende eller kvelende virkning» til avliving av fisk.

Miljødirektoratet kan imidlertid for det enkelte tilfelle dispensere fra dette forbudet, jf. § 37, syvende ledd.

Den omsøkte kjemiske behandlingen i Sande-sonen (deler av Drammen-regionen) omfatter bruk av CFT-Legumin (rotenon). En rotenonbehandling faller inn under § 37 tredje ledd nr. 1. Ved vurderingen av om det skal gis dispensasjon etter syvende ledd må formålet i lakse- og innlandsfiskeloven legges til grunn.

Formålet er "å sikre at naturlige bestander av anadrome laksefisk, innlandsfisk og deres leveområder samt andre ferskvannsorganismer forvaltes i samsvar med naturmangfoldloven og slik at naturens mangfold og produktivitet bevares. Innenfor disse rammer skal loven gi grunnlag for utvikling av bestandene med sikte på økt avkastning, til beste for rettighetshavere og fritidsfiskere".

Direktoratet mener at en behandling som omsøkt vil være i samsvar med laks- og innlandsfiskelovens formål i § 1 fordi målet er å bevare laksebestandene i Drammen-regionen på lang sikt. Kunnskapen om *G. salaris* tilsier at de lokale laksestammene vil bli

utryddet som følge av parasitten dersom ikke tiltak iverksettes. Dersom vassdragene i Drammen-regionen blir liggende som en smittekilde vil smitten før eller seinere spre seg, og medføre at andre laksestammer i nærliggende områder vil bli infisert. De anadrome fiskebestandene fra Sandeelva og Selvikelva er sikret i levende genbank, slik at gjenoppbygging av bestandene kan starte når parasitten er borte fra elvene.

Vurdering etter forurensningsloven

En dispensasjon etter laks- og innlandsfiskeloven og en tillatelse etter forurensningsloven forutsetter at tiltaket ikke er i strid med vannforskriftens § 4 om god tilstand. Bruk av rotenon vil påvirke vassdragene negativt (forringe tilstanden) et begrenset tidsrom, men undersøkelser fra lignende behandlinger viser at tilstanden vil gjenopprettes av seg selv i løpet av relativt kort tid.

I vurderingen av om det skal gis tillatelse etter forurensningsloven § 11, eventuelt på hvilke vilkår jf. § 16, skal det legges vekt på de forurensningsmessige ulemper ved tiltaket sammenholdt med de fordeler og ulemper som tiltaket for øvrig vil medføre, jf. § 11 siste ledd. Prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12 skal legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, jf. § 7.

Hovedformålet med den omsøkte kjemiske behandlingen er å fjerne *G. salaris* fra Sandesonen som første trinn i arbeidet med en total bekjempelse i hele Drammen-regionen. Tiltaket vil også bidra til å redusere faren for smitte til andre vassdrag. *G. salaris* er en fremmed art i Norge, jf. naturmangfoldlovens § 3 bokstav e, og konsekvensen av en spredning er alvorlig. I Artsdatabankens fremmedartslist er parasitten vurdert til høy risiko H1, med usikkerhet til svært høy risiko SE. Laksebestandene i *Gyrodactylus*-infiserte vassdrag er tilnærmet utryddet i naturen på grunn av parasitten. Etter behandlingen som fjerner parasitten vil villaksen kunne ivaretas på lang sikt og forekomme i levedyktige bestander, jf. naturmangfoldloven § 5.

Bruk av rotenon er ikke en artsspesifikk behandlingsmetode. Rotenon påvirker gjellepustende dyr, herunder fisk og en del vannlevende insekter. De akutte effektene av denne type kjemikalieutslipp er ikke forenlig med kjemikaliepolitikkenes mål om å minimere risiko for utslipp av kjemikalier som forårsaker miljøskade, jf. St. mld. nr. 14 (2006-2007).

Miljødirektoratet mener at man så langt som mulig må tilstrebe bruk av alternative metoder til kjemikaliebruk i behandling av vassdrag og innsjøer, i tråd med substitusjonsplikten, jf. produktkontrollloven § 3a. Det er i løpet av de senere år utviklet en ny metode for bekjempelse av *G. salaris* ved bruk av en klorløsning. Metoden ble for første gang forsøkt benyttet til bekjempelse av *G. salaris* i Driva og Litledalselva i Driva-regionen. Det er fortsatt for tidlig å si om behandlingen har blitt vellykket. Metoden egner seg best i større vassdrag hvor påvirkningen av den påkrevde perifere

rotenonbehandlingen ikke vil påvirke fisken i hovedvassdraget. Bruk av klormetoden er blitt vurdert i Sande-sonen, men vurdert som lite egnet i disse elvene. I plan for bekjempelse av *G. salaris* i Drammen-regionen (6 infiserte elver) legges det opp til bruk av klorbehandling i Drammenselva. Denne omleggingen av kjemikaliebruk er i tråd med substitusjonsplikten, og arbeidet med videreutvikling av metoden til bruk i store elver vil bli videreført.

Det skal foreligge tungtveiende grunner for gjennomføring av rotenonbehandling. Det må vurderes om behandlingen kan ha konsekvenser for andre hensynskrevende arter som ikke er ivarettatt ved planlegging og behandling. Det er foretatt en gjennomgang av Naturbase og Artskart med vekt på biologiske verdier som kan bli berørt av tiltak i forbindelse med rotenonbehandling av vassdrag i Sande-sonen. Både Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus og Statsforvalteren i Vestfold og Telemark har utarbeidet et notat som beskriver biologiske verdier i det aktuelle behandlingsområdet og effekten av en rotenonbehandling.

En rotenonbehandling vil ta livet av fisk og påvirke andre arter som puster med gjeller, særlig akvatiske insekter. Dette er en kortvarig påvirkning ettersom alle tidligere undersøkelser viser at bunnfaunaen blir raskt reetablert etter behandlinga og det vil bli iverksatt konkrete bevaringstiltak for å bygge opp bestandene av laks og sjøaure i behandlingsområdet.

Pattedyr, fugler, voksne amfibier eller egg/rogn fra akvatiske dyr blir ikke påvirket. Likevel kan dyre- og fuglearter som i stor grad ernærer seg av fisk eller larver av akvatiske insekter, indirekte bli påvirket som følge av midlertidig reduksjon i mattilgangen. Tidspunktet for behandlingen er imidlertid gunstig med tanke på trekkfugler og hekkende fugler. Det ble gjennomført betydelige undersøkelser av fuglelivet i tilknytning til rotenonbehandlingen av Lærdalselvi. Det ble ikke påvist noen langtidseffekt på fuglefaunaen i Lærdalsregionen som følge av behandlingen.

Grunnane naturreservat (VV00000848) ligger innenfor behandlingsområdet sør for Svelviksundet. Formålet med fredningen er å bevare et viktig våtmarksområde i sin naturgitte tilstand og verne om et rikt og spesielt og interessant fugleliv, vegetasjonen og annet dyreliv som naturlig knytter seg til området. Den omsøkte rotenonbehandling vil ikke påvirke formålet med vernet.

Sandebukta landskapsvernområde (VV00002480) ligger i utløpet av Sandeelva. Formålet med vernet er å ta vare på et egenartet natur- og kulturlandskap med det biologiske mangfold som preger landskapet. Rotenonbehandlingen vil ikke påvirke formålet med vernet.

Det er registrert ål i behandlingsområdet. Ål er vurdert til sterkt trua på siste rødliste. Ål vil være sårbar for rotenonbehandlingen. Ål har ikke egne bestander i norske vassdrag, den er en del av en felles europeisk bestand som gyter i Sargassohavet. Ålelarvene blir ført med Golfstrømmen til Europas elver og fjorder. Det er derfor ikke hensiktsmessig med bevaringstiltak for ål i prosjektet. Tilførsel av ålelarver fra sjøen vil sørge for at arten kommer tilbake i vassdragene i årene etter behandlingen. Det fins også ål i innsjøer ovenfor anadrom strekning i noen av vassdragene, som utgjør en reserve.

I behandlingsområdet vil også en rekke andre fiskearter blir kraftig påvirket. Bare deler av fiskebestandene blir rammet ettersom de også finnes oppstrøms behandlet strekning, i brakkvannslaget i fjorden eller nærliggende elver/bekker som ikke behandles. Det er viktig at fiskefaunaen overvåkes, slik at individer fra nærliggende elver/bekker kan bli satt ut som ledd i reetableringen dersom det anses som nødvendig.

Miljødirektoratet har vurdert at den omsøkte rotenonbehandlingen ikke vil utgjøre noen trussel for oppnåelsen av forvaltningsmålet for artene som lever i og ved vassdraget, jf. Naturmangfoldlovens § 5. Forvaltningsmålet gjelder ikke for fremmede organismer.

Det foreligger god kunnskap om faunaen i området, både gjennom naturtypekartlegging, Naturbase, artsdatabanken og biologiske undersøkelser. Det er foretatt en sammenstilling av biologiske verdier og vurdering av miljømessige konsekvenser av en rotenonbehandling i Sande-sonen, jamfør søknadenes vedlegg. Miljødirektoratet har vurdert at kravet om tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag i naturmangfoldloven § 8 anses for å være oppfylt.

Konsekvensene ved smitte av *G. salaris* er godt kjent, og det er gjort mange studier av effektene av rotenon på kort og lang sikt. Miljødirektoratet mener det foreligger tilstrekkelig kunnskap slik at føre-var-prinsippet ikke kommer til anvendelse i den aktuelle saken, jf. naturmangfoldloven § 9.

Etter naturmangfoldloven § 10 skal en påvirkning av et økosystem vurderes ut fra den samlede belastning som økosystemet er eller vil bli utsatt for. I den aktuelle saken om behandling av infiserte elver i Sande-sonen skal derfor andre påvirkninger vurderes sammen med den omsøkte behandlingen. Rotenonbehandlingen vil gi en lokal kortvarig negativ effekt. Undersøkelser utført i forbindelse med tidligere rotenonbehandlinger viser at skadeomfanget vil være begrenset i tid og rom, og rekolonisering av arter vil skje raskt. Når rotenonholdig elvevann kommer ned til sjøen vil elvevannet legge seg på toppen og i liten grad trenge ned til bunnen. All erfaring så langt har vist at det bare er fisk som står høyt oppe i vannsøylen nær utløpet som blir påvirket. Fordi laks er en nøkkelart i vassdrag der den naturlig forekommer, vil en rotenonbehandling for å fjerne *G. salaris* øke belastningen på økosystemet på kort sikt, men redusere belastningen på økosystemet i smitte-regionen på lang sikt. Miljødirektoratet anser derfor at den

omsøkte rotenonbehandlingen vil være i tråd med prinsippet om samlet belastning, jf. naturmangfoldloven § 10.

Bekjempelse av *G. salaris* er et offentlig ansvar, hvor flere myndigheter og fagmiljøer samarbeider om strategier og gjennomføring av tiltak. Det er 40 års erfaringer og vurderinger som ligger til grunn for gjennomføring av slike tiltak, og i søknadens vedlagte dokumenter er det foretatt vurderinger av de miljømessige påvirkninger og planer for å begrense varig skade på naturmangfoldet. Det er ikke forventet varig forringelse av naturmangfoldet, jf. Naturmangfoldloven § 11.

Basert på erfaring med bekjempelse av *G. salaris* har Miljødirektoratet vurdert at bruk av rotenon i de infiserte elvene i Sande-sonen er det beste alternativet for å fjerne parasitten og dermed også forhindre videre spredning, jf. Naturmangfoldloven § 12.

Konklusjon

I denne aktuelle saken skal *G. salaris* fjernes fra infiserte elver i Sande-sonen, som er en del av Drammen-regionen. Bekjempelse av parasitten i denne regionen er et omfattende prosjekt som er planlagt over 4 år. Det er vurdert som særlig viktig å fjerne parasitten fra alle vassdrag i Sande-sonen så snart som mulig ettersom det i løpet av de to siste årene er påvist to nye vassdrag som er blitt infisert i denne sonen.

Klimaendringer med svært mye ferskvann i fjorden kan være en årsak til denne utviklingen. Tiltaket vil utrydde parasitten i Sande-sonen og dermed også forhindre en mulig spredning til nye vassdrag med de konsekvenser dette medfører. Parasitten er svartelistet, og den har negative effekter på økosystemer og stedegne arter. Laksen er nå blitt rødlistet. Arbeidet knyttet til bekjempelse av *G. salaris* er forankret i en nasjonal handlingsplan. Det er foretatt en sammenstilling av biologiske verdier i tiltaksområdet, samt en vurdering av miljømessige konsekvenser av en rotenonbehandling. Det er ikke registrert trua arter eller naturtyper som vil bli direkte berørt av rotenonbehandlingen. Virkningene av tiltaket er lokale og kortvarige. Skadeomfanget vil derfor være begrenset i tid og rom og rekolonisering av påvirkede arter vil skje relativt raskt. Det er utarbeidet en plan for gjenoppbygging av laks og sjøaure i området. Miljødirektoratet vurderer at fordelene med en rotenonbehandling i Sande-sonen overgår ulempene ved tiltaket og mener det kan gis tillatelse til den omsøkte behandling etter forurensningsloven § 11.

Vedtak

Miljødirektoratet gir tillatelse etter forurensningsloven §§ 11 og 16, samt dispensasjon etter lov om laksefisk og innlandsfisk m.v. § 37 til bruk av CFT-legumin (rotenon) i Sande-sonen i tråd med den omsøkte behandlingsplanen. Behandlingskonsentrasjon for CFT-Legumin skal i all hovedsak ligge på 23 – 33 µg/l.

Vilkår for tillatelse:

1. Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus og Statsforvalteren i Vestfold og Telemark skal legge til rette for at fiskebestandene i vassdrag som behandles, så raskt som mulig reetableres.
2. Opplysninger framkommet i søknaden er lagt til grunn for tillatelsen. Vesentlige endringer skal tas opp med Miljødirektoratet i god tid før endringene blir gjort gjeldende.
3. Miljødirektoratet eller den Miljødirektoratet gir myndighet skal til enhver tid ha tilgang til området for tilsyn.
4. Den ansvarlige skal ha nødvendig beredskap for å hindre, oppdage, stanse, fjerne og avgrense virkningen av akutt forurensning for all virksomhet, jf. forurensningsloven § 40.
5. Informasjon om behandlingen skal legges ut på Statsforvalterenes nettsider.
6. Det skal varsles når og hvor behandlingen foregår.
7. Behandlingen, inkludert for- og etterarbeid skal gjennomføres i samråd med Veterinærinstituttet.
8. Død fisk skal innsamles og leveres til godkjent mottak.
9. Undersøkelser skal foretas i etterkant av behandlingen og det skal utarbeides en rapport som beskriver resultatet av behandlingene.

Utslippstillatelsen fritar ikke for erstatningsansvar etter forurensningsskade, jf. forurensningsloven § 10 og kapittel 8.

Klagefrist

Avgjørelsen kan påklages til Klima- og miljødepartementet i samsvar med forvaltningsloven kap.VI. Parter i saken eller andre med rettslig klageinteresse kan klage innen 3 uker fra det tidspunkt melding om avgjørelse er nådd fram til vedkommende part. Klagen skal sendes til:

Miljødirektoratet,
Postboks 5672 Sluppen,
7485 Trondheim.

Klage på dette vedtaket fører ikke automatisk til utsatt iverksetting av vedtaket, jf. forvaltningsloven § 42.

Hilsen
Miljødirektoratet

Dette dokumentet er elektronisk godkjent

Raoul Bierach
seksjonsleder

Jarle Steinkjer
fagdirektør

Kopi til:

HOLMESTRAND KOMMUNE	Postboks 312	3081	HOLMESTRAND
Vestfold fylkeskommune	Postboks 1213 Trudvang	3105	TØNSBERG
DRAMMEN KOMMUNE	Postboks 7500	3008	DRAMMEN
LIER KOMMUNE	Postboks 205	3401	LIER
Buskerud fylkeskommune	Postboks 3563	3007	DRAMMEN
VETERINÆRINSTITUTTET	Postboks 64	1431	ÅS
MATTILSYNET	Felles postmottak Postboks 383	2381	BRUMUNDDAL